

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Thomas Mann

Mărturisirile escrocului

Felix Krull

Prima parte a memoriilor

Traducere din germană și note de
CORNELIU PAPADOPOL

HUMANITAS
fiction

CARTEA ÎNTÂI

Capitolul I

Pe când iau condeiul, ca, în deplină tihnă și singurătate – sănătos de altfel, deși obosit, foarte obosit (astfel că nu voi putea înainta decât în etape mici și cu dese răgazuri), pe când mă pregătesc, așadar, să-mi încredințez mărturisirile hârtiei răbdătoare, cu scrisul curat și plăcut care îmi este caracteristic, mă cuprinde îndoiala fugară dacă, ținând seama de educație și școală, sunt capabil de o asemenea incertă îndeletnicire. Dar, fiindcă tot ceea ce am de împărtășit se compune din experiențele, rătăcirile și pasiunile mele cele mai personale și mai nemijlocite și deci îmi stăpânesc perfect materialul, această îndoială s-ar putea referi, cel mult, la echilibrul și la ținuta de care dispun în exprimare, iar în astfel de lucruri, studiile regulate și încheiate cu bine nu sunt, după părerea mea, nici pe departe atât de hotărâtoare pe cât sunt talentul înnăscut și o bună-creștere. De cea din urmă nu am dus lipsă, pentru că mă trag dintr-o distinsă, deși ușuratică, familie burgheză; timp de mai multe luni, sora mea, Olympia, și cu mine ne-am aflat sub supravegherea unei domnișoare din Vevey care apoi, de bună seamă, când a apărut o situație de rivalitate feminină între ea și mama – și anume cu privire la tata – a trebuit să se retragă; nașul meu, Schimmelpreester, cu care mă aflu în relații foarte apropiate, era un artist mult apreciat, căruia toată lumea din orașel îi spunea „domnul profesor“, cu toate că acest titlu frumos, atât de dorit, poate că nici măcar nu i-a fost acordat din oficiu; și tata care, deși scund și gras, poseda mult farmec personal și punea întotdeauna preț pe o exprimare

îngrijită și limpede. Moștenise sânge francez de la bunica lui, își petrecuse chiar anii de studii în Franța și, după cum ne asigura, cunoștea Parisul la fel ca pe buzunarul său de la vestă. Când vorbea, strecura cu plăcere – și, într-adevăr, cu o pronunție impecabilă – expresii ca: *c'est ça, épatant* sau *parfaitement*¹; mai spunea, adeseori, „agreez asta“ și a rămas până spre sfârșitul vieții un favorit al femeilor. Acestea sunt doar niște anticipări în afara șirului întâmplărilor. În ceea ce privește însă talentul meu înăscut pentru forma aleasă, pot fi cât se poate de sigur de el, după cum o dovedește întreaga mea viață amăgitoare, și cred că mă pot lăsa fără rezerve în seama lui, chiar și în cazul acestei manifestări în scris. De altfel, sunt hotărât să merg cu însemnările mele până la deplina sinceritate, fără a mă teme că aș putea fi acuzat de înfumurare sau de nerușinare. Ce valoare morală și ce rost s-ar mai putea atribui unor mărturisiri concepute din alt punct de vedere decât acela al verității?

Am venit pe lume în Rheingau, acel ținut favorizat care, molcom și lipsit de contraste puternice, atât în ceea ce privește condițiile climatice, cât și natura solului, bogat în orașe și comune și intens populat, face parte, desigur, dintre cele mai încântătoare ținuturi de pe fața pământului. Aici înfloresc, protejate de către munții Rheingau de vânturile aspre și fericit așternute în bătaia soarelui de amiază, acele vestite așezări ale căror nume bucură auzul și inima cheffiului; aici sunt Rauenthalul, Johannisbergul, Rüdesheimul și tot aici, venerabilul orașel în care am văzut lumina zilei, la numai câțiva ani după glorioasa întemeiere a Imperiului German. Așezat puțin înspre apus de cotul pe care-l face Rinul la Mainz și celebru prin vinul său spumos, el este principalul loc de acostare al vapoarelor ce grăbesc pe fluviu în sus și în jos și numără aproape patru mii de locuitori. Veselul Mainz era deci foarte aproape, la fel ca distinsele băi Taunus, de pildă: Wies-

1 „Asta este“, „nemaipomenit“ sau „în ordine, perfect“ (fr.).

baden, Homburg, Langenschwalbach și Schlangenbad, la ultima ajungându-se după o călătorie de o jumătate de oră pe calea ferată îngustă. Adesea, părinții mei, sora mea, Olympia, și cu mine porneam, în anotimpurile frumoase, în excursii cu vaporul, cu trăsura și cu trenul, spre toate cele patru zări, căci pretutindeni ne inspirau frumuseți și minunății create de natură și de mintea omenească. Parcă-l văd și acum pe tata, într-un costum de vară comod, în carouri mici, stând cu noi în vreo grădină de vară – puțin cam depărtat de masă, pentru că burta îl împiedica să se apropie mai mult – în timp ce savura cu infinită plăcere o porție de raci și vinul auriu. Adeseori era de față și nașul Schimmelpreester, care cerceta sever oamenii și locurile prin ochelarii lui rotunzi de pictor și le primea pe toate, mari și mici, în sufletul lui de artist.

Bietul tata era proprietarul firmei Engelbert Krull, care producea marca de șampanie Lorley extra cuvée, azi dispărută. Pivnițele se găseau jos, lângă Rin, nu departe de debarcader și nu rareori, pe când eram copil, umblam de colo până colo pe sub bolțile reci, hoinăream dus pe gânduri de-a lungul căilor de acces pietruite care duceau în cruciș și în curmeziș printre rastelurile înalte și admiram oștirile de sticle care se odihneau acolo, stivuite unele peste altele, în poziție pe jumătate culcată. „Aici zăceți voi“, gândeam în sinea mea (chiar dacă, firește, nu știam încă să-mi exprim gândurile în cuvinte atât de potrivite), „aici zăceți voi în semiobscuritatea subterană și înăuntrul vostru se limpezește și se prepară, pe tăcute, pișcătoarea licoare aurie ce va înviora bățile atâtor inimi și va trezi strălucirea puternică a atâtor ochi! Acum păreți încă golașe și neînsemnate, dar într-o zi veți urca în lumea de sus, splendid împodobite, ca să vă azvârliți cu pocnet exuberant dopurile în tavan la serbări, la nunți, în separeuri și să răspândiți beția, frivolitatea și plăcerea printre oameni“. Cam așa vorbea băiatul și cel puțin atât era adevărat, și anume că firma Engelbert Krull dădea o importanță deosebită exteriorului sticlelor, aceluia ultim finisaj care, în termeni de specialitate, se

numește „coafură“. Dopurile din plută presată erau fixate cu sârmă argintie, cu fir aurit și sigilate cu lac purpuriu, ba încă de un șnur auriu mai atârna și un sigiliu rotund, impunător, așa cum se poate vedea pe bulele papale și pe vechile documente oficiale, gâturile erau bogat îmbrăcate cu staniol strălucitor, iar pe pânțele strălucea o etichetă înconjurată de spirale auri, desenată pentru firmă de nașul Schimmelpreester și unde, pe lângă mai multe blazoane și stele, inițialele tatei și marca „Lorley extra cuvée“ tipărite cu auriu, se mai vedea o siluetă feminină îmbrăcată numai cu brațări și mărgel, care, șezând picior peste picior, pe vârful unei stânci, cu brațul ridicat, își trecea un pieptene prin părul unduitor. De altfel, după cât se pare, calitatea vinului nu corespundea întru totul acestei prezentări orbitoare.

— Krull, trebuie să-i fi spus tatei nașul Schimmelpreester, tot respectul pentru tine, dar șampania ta ar trebui interzisă de poliție. Acum opt zile m-am lăsat ademenit să beau o jumătate de sticlă și nici până astăzi nu mi-am venit în fire. La drept vorbind, ce poșircă băgați în amestecătura asta? Îi adăugați cumva gaz sau basamac când o dozați? Ce mai, asta-i otravă curată. Teme-te de lege!

Bietul tata s-o fi simțit foarte jenat auzind acestea, pentru că era un om blajin, care nu știa să facă față cuvintelor tăioase.

— Ți-e ușor să fii ironic, Schimmelpreester, a răspuns el desigur, mângâindu-și ușor burta cu vârful degetelor, după cum avea obiceiul, eu însă trebuie să produc ieftin, fiindcă asta cere prejudecata de la produsele indigene – pe scurt, îi dau publicului ceea ce vrea. În plus, concurența îmi stă în coastă, scumpe prietene, astfel că abia dacă mai pot rezista.

Așa spunea tata.

Vila noastră se număra printre acele reședințe fermecătoare care, așezate pe coaste line, domină peisajul renan. Grădina, coborând în pantă, era împodobită din belșug cu pitici, ciuperci și tot felul de imitații înșelătoare de jivine, făcute din faianță; pe un postament stătea o sferă de sticlă poleită, care

deforma din cale-afară de comic fețele, și tot acolo se mai găseau: o harfă eoliană, câteva grote, precum și o fântână artesiană ce zvârlea în văzduh un măiestrit joc de apă și în al cărei bazin înotau pești argintii. Cât despre interiorul căminului, acesta era, după gustul tatei, intim și vesel totodată. Nișe discrete te invitau să te așezi, iar într-una din ele se găsea o roată de tors adevărată. Nenumărate mărunțișuri: bibelouri, scoici, mici casete cu oglinzi și flacoane cu săruri mirositoare erau aranjate pe etajere și pe măsute cu fețe din plus; o mulțime de perne din puf îmbrăcate în mătase sau în broderii multicolore erau răspândite pretutindeni pe sofale și pe paturi, fiindcă tatei îi plăcea să stea culcat pe moale; galeriile perdelelor erau, de fapt, niște halebarde, iar între uși fuseseră fixate acele perdele lejere din trestie și mărgel colorate înșirate pe ață, care dau impresia unui perete rezistent, dar prin care poți trece fără a ridica măcar o mână, în timp ce ele se desfac și se strâng la loc cu un foșnet sau cu un răpăit abia auzit. Deasupra marchizei era montată o mică instalație ingenioasă care, în timp ce ușa, ținută de aerul sub presiune, se închidea încet în broasca ei, cânta cu clinchet gingaș începutul melodiei *Bucurați-vă de viață*.

Capitolul II

Acesta era căminul în care m-am născut într-o zi caldă și ploioasă de Florar – într-o duminică, de altfel – și de aici încolo mă gândesc să nu mai anticipez, ci să iau, cu toată grija, ca fir călăuzitor ordinea faptelor. Nașterea mea, dacă sunt bine informat, a progresat foarte lent și numai cu ajutorul special al medicului nostru de casă de pe atunci, doctorul Mecum, și asta în primul rând pentru că eu – dacă pot denumi acea ființă imatură și străină „eu” – mă comportam extraordinar de pasiv și de indiferent, nu sprijineam aproape deloc eforturile mamei mele și nu arătam nici cea mai mică râvnă de

a ajunge în lumea pe care, mai târziu, aveam s-o iubesc cu atâta stăruință.

Totuși eram un copil sănătos, bine făcut, care s-a dezvoltat cât se poate de promițător la sânul unei doici excelente. Nu pot însă, după îndelungi și profunde meditații, să nu fac legătura între comportarea mea îndărătnică de la naștere, această evidentă neplăcere de a schimba întunecimea pântecului matern cu lumina zilei, și neobișnuita mea înclinare și înzestrare pentru somn care m-a caracterizat încă de mic. Mi s-a spus că aș fi fost un copil liniștit, nici plângăcios, nici zurbagiu, dedat dormitului și ațipelii într-o măsură comodă pentru supraveghetore; și, chiar dacă mai târziu mi-am dorit atât de mult lumea și oamenii, încât m-am amestecat printre ei sub diferite nume și am făcut multe ca să-i câștig, cu adevărat la mine acasă m-am simțit întotdeauna doar noaptea și în somn; adormeam ușor și cu plăcere, chiar fără să fiu obosit trupește, mă pierdeam departe, într-o uitare fără vise și mă trezeam, după o cufundare prelungită, de zece, douăsprezece, ba chiar paisprezece ore, mai înviorat și mai mulțumit decât de succesele și satisfacțiile de peste zi. S-ar putea considera că această neobișnuită plăcere de a dormi contrazice marele imbold către viață și dragoste care m-a însuflețit și despre care va fi vorba la locul potrivit. Am consacrat acestui punct, așa cum am lăsat deja să se înțeleagă, repetate eforturi de cugetare și, de mai multe ori, mi s-a părut limpede că aici nu este vorba de o contradicție, ci, mai degrabă, de o legătură și de o armonie ascunse. Acum deci, când, la numai patruzeci de ani, sunt îmbătrânit și obosit, când nu mai simt nici o atracție față de oameni și lăncezesc cu totul retras în mine însumi, abia acum mi-a slăbit și puterea de a dormi, abia acum m-am înstrăinat întru câțva de somn, el a devenit scurt, superficial și fugar, în timp ce odinioară, în închisoare, unde se iveau multe ocazii, dormeam probabil chiar mai bine decât în paturile moi ale hotelurilor de lux. Dar cad iar în vechea mea greșală de a anticipa.

Adesea îi auzeam pe ai mei spunând că aş fi un copil norocos pentru că m-am născut duminică şi, cu toate că am fost crescut departe de orice superstiţii, am atribuit întotdeauna o semnificaţie misterioasă acestui fapt, legat de prenumele meu, Felix (aşa am fost botezat după naşul meu Schimmelpreester) precum şi de fizicul meu delicat şi plăcut. Da, credinţa în norocul meu de copil ales al Cerului a fost întotdeauna vie în străfundul fiinţei mele şi pot spune că, în general, nu a fost dezminţită. Aceasta se arată a fi tocmai particularitatea cea mai semnificativă a vieţii mele: tot ceea ce a fost în ea chin şi suferinţă apare de la bun început ca străin şi nedorit de providenţă, lăsând mereu să se întrevadă lucirea parcă însorită a adevăratei mele meniri. După această digresiune în domeniul generalităţilor, continuu deci să schiţez, în linii mari, tabloul tinereţii mele.

Copil cu o imaginaţie bogată, le dădeam celor din casă multe ocazii de amuzament cu ideile şi fanteziile mele. Cred că-mi amintesc bine, dar adesea mi s-a şi povestit că, pe când purtam încă rochiţă, îmi plăcea să mă joc de-a împăratul şi puteam s-o ţin aşa, cu încăpăţânare, ore întregi. Şezând într-un mic landou, cu care servitoarea mea mă plimba pe aleile grădinii sau prin casă, îmi trăgeam din vreun motiv oarecare cât mai mult posibil gura în jos, astfel că buza de sus mi se lungea peste măsură şi clipeam rar din ochii care mi se înroşeau şi mi se umpleau de lacrimi, nu numai ca urmare a schimonoselii, ci şi datorită emoţiei. Şedeam în cărucior tăcut şi înduioşat de vârsta mea înaintată şi de rangul meu înalt; servitoarea trebuia să explice fiecăruia dintre cei pe care îi întâlneam despre ce este vorba, pentru că o desconsiderare a capriciului meu m-ar fi amărât la culme. „Îl plimb pe împărat“, anunţa ea, ducând cu stângăcie palma deschisă la tâmplă în semn de salut şi toţi îmi făceau reverenţe. Mai cu seamă naşul Schimmelpreester, mereu gata de pozne, îmi făcea pe plac când mă nimerea aşa, încurajându-mi îngâmfarea pe toate căile. „Priviţi, trece bătrânul erou!“ spunea el, plecându-se

nefiresc de adânc. Apoi se așeza în drumul meu, închipuind poporul, și își arunca în aer pălăria, bastonul, ba chiar și ochelarii, strigând „*Vivat!*“, iar apoi aproape că se strica de râs când, zguduit de emoție, lacrimile îmi șiroiau peste buza lungită în jos.

Am practicat acest joc până în adolescență, deci până la o vârstă la care nu-mi era îngăduit să mai cer sprijinul celor mari. Totuși nu le regretam lipsa, ci mă bucuram cu atât mai mult de independența și mulțumirea de sine a imaginației mele. Mă trezeam, de pildă, într-o dimineață cu hotărârea de a fi, o zi, un prinț de optsprezece ani numit Karl și mă agățam de această visare ziua întreagă sau chiar mai multe zile, pentru că avantajul neprețuit al acestui joc era că nu trebuia întrerupt nici o clipă, nici măcar în orele de școală, peste măsură de plicticoase. În-văluit într-o anumită măreție amabilă, umblam de colo până colo, întrețineam un dialog vesel și animat cu un guvernator sau cu un aghiotant pe care în închipuire mi-i aduceam alături, și nimeni nu poate descrie mândria și fericirea de care mă umplea secretul augustei mele existențe. Ce dar minunat mai este și fantezia asta și ce satisfacții poate da! Cât de proști și de înapoiți îmi apăreau ceilalți băieți din orașel, care nu aveau parte de această bogăție și nu puteau împărtăși bucuriile ascunse pe care le obțineam de pe urma ei fără efort și fără nici o pregătire aparentă, doar printr-o simplă hotărâre a voinței mele! Desigur că acelor băieți obișnuiți, cu păr aspru și mâini înroșite, li s-ar fi părut ridicol și le-ar fi venit greu să-și închipuie că sunt prinți. Eu însă aveam părul mătăsos, cum rar se întâlnește la bărbați, și care, blond fiind, împreună cu ochii albaștri-cenușii, contrasta fascinant cu brunul-auriu al tenului meu, astfel că rămânea oarecum nehotărât dacă sunt, de fapt, blond sau brun, putând fi considerat și una, și alta. Măinile mele, cărora le-am dat atenție de timpuriu, aveau un contur plăcut, nu prea înguste, niciodată transpirate, potrivit de calde, uscate, cu unghiile de o formă elegantă – era o plăcere să le privești; iar vocea mea avea, chiar înainte de a se schimba, ceva mângâietor pen-

tru auz, astfel că, atunci când eram singur, o făceam cu desfătare să sune, flecărind fericit și cu intonații bogate, dar altfel într-o pășărească numai aparent inteligibilă, cu guvernatorul meu nevăzut. Astfel de privilegii sunt, de obicei, de necântărit și se pot recunoaște numai prin efectele lor, dar sunt foarte greu de exprimat în cuvinte, chiar și în cazul unui destin remarcabil. Oricum, nu putea să-mi rămână ascuns că eram plămădit dintr-o stofă mai prețioasă sau, cum se spune, că eram cioplit dintr-un lemn mai bun decât ceilalți. Și zicând aceasta nu mă tem de reproșul că aș fi vanitos, îmi este cu totul indiferent dacă unul sau altul mă acuză de vanitate, pentru că ar trebui să fiu prostănac sau ipocrit ca să mă dau drept marfă de duzină; deci, credincios adevărului, repet că sunt cioplit din lemnul cel mai fin.

Crescând singuratic (pentru că sora mea, Olympia, era cu câțiva ani mai mare decât mine), înclinam spre preocupări bizare și speculative, dintre care voi pomeni îndată două exemple. Astfel, îmi trăsnise prin minte să studiez, exersând-o pe a mea, puterea voinței omenești, această forță misterioasă și adesea capabilă de efecte aproape supranaturale. Se știe că mișcările pupilelor noastre, adică dilatarea și contracția lor, depind de intensitatea luminii pe care o primesc. Mie însă îmi intrase în cap să supun voinței mele această mișcare involuntară a unor mușchi îndărătnici. Stând în fața oglinzii și încercând să înlătur orice alte gânduri, îmi adunam toate forțele lăuntrice pentru a comanda pupilelor să se strângă sau să se lărgască după dorință și vă asigur că exercițiile mele încăpățănate au fost încununuate de succes. La început, sub influența eforturilor lăuntrice, care mă făceau să asud și îmi schimbau culoarea feței, pupilele mele începură doar să pâlpâie neregulat; mai târziu însă, era într-adevăr în puterea mea să le strâng cât niște minuscule punctișoare sau să le întind cât niște cercuri mari, negre și lucioase, iar satisfacția pe care mi-o dădea reușita era aproape înfricoșătoare și însoțită de un fior de groază în fața misterelelor firii omenești.

Cuprins

CARTEA ÎNTÂI

Capitolul I	7
Capitolul II	11
Capitolul III	17
Capitolul IV	23
Capitolul V	26
Capitolul VI	34
Capitolul VII	44
Capitolul VIII	48
Capitolul IX	53

CARTEA A DOUA

Capitolul I	61
Capitolul II	62
Capitolul III	68
Capitolul IV	74
Capitolul V	86
Capitolul VI	107
Capitolul VII	119
Capitolul VIII	137
Capitolul IX	169

CARTEA A TREIA

Capitolul I	189
Capitolul II	203
Capitolul III	230
Capitolul IV	237
Capitolul V	260
Capitolul VI	286
Capitolul VII	308
Capitolul VIII	318
Capitolul IX	331
Capitolul X	360
Capitolul XI	378